

תגלית מרגשת

איגרתו של ראשי עדת האשכנזים בירושלים ובראשם רבי אברהם גרשון לפרנסי קהלת מיץ, מיוחדש אייר לשנת תקי"ז

בהתרגשות עצומה הנני משתף את רגשותי עם קהל הקוראים.

דברי מבוא לאגרת:

מחקרנו התבסס בעיקר על ניתוח איגרותיו של רא"ג ושל בניו. כל האיגרת והתעודות נדפסו זה זמן רב, אבל לא זכינו לראות תמונת כתיבת ידו.

פעם הראשונה שפורסמה תמונת כתי"י היה בשנת תשי"ע ב'קובץ בית אהרן וישראל' מתוך כתי"י של רבי יצחק זרחיה אזולאי (אבי החיד"א) המונח באוצרו של אדמו"ר מקארלין שליט"א. ר' יצחק זרחיה רשם במחברתו חידושי תורתו, וגם מאלו ששמע מחבריו. במאמר אחד שהוא מעתיק מפי ידידו ר' אברהם גרשון. באמצע כתיבת ידו, מתחיל כתי"י אשכנזי, שמן הנכון לשער שהוא עצם כתי"י של רא"ג.

לימים התגלה ספר כת"י שער הכוונות שהיה בישיבת בית-אל עם הגהות כת"י אשכנזי¹, אחרי בדיקה זהירה, באנו לידי מסקנה ששני הכתבים הם זהים לחלוטין, ז"א שעד אחד מעיד על משנהו.

(שמו) _____ קובץ "בית אהרן וישראל"

[illegible]

צילום כתיבת יד רבי יצחק זרחיה אוולאי ולה"ה למעלה בכתיבה ספרדית
החלק המודפס למטה כתי"ק רבינו גרשון קוטובער זצ"ל - כתיבה אשכנזית

¹ אי"ה עתיד אני לפרסם דוגמאות מהגהות אלו.

מְשׁוֹלַחְנוּ שֶׁל יִחְיָאֵל גּוֹלְדֶהֶבֶר

פרשת תולדות תשע"ו

כעת עם שיגור היריעות על רא"ג הודיע בטובו מכובדי רבי שמואל חיים גרובער שבבית נכאות של האדמו"ר מסקווער שליט"א גנוז מכתב כת"י של רא"ג! בשמעי בשורה זו, ותפעם רוחי, זו פעם ראשונה שאני שומע על קיום מכתב כת"י! אחרי בקשתי שישלח לי צילום מהמכתב, אכן התאמץ וצילם עבורי את האיגרת ושיגרה אלי. עם ההבטה הראשונה עליה זהיתי מיד שהיא היא האיגרת שאת תמצית דבריה העלינו ביריעה הרביעית (פרדת קרח), כשהחותם הראשון הוא רבינו זצ"ל.

דא עקא, כשהשוויתי את חתימת ידו באיגרת דנן, עם סוג הכתיבה אצל רבי יצחק זרחיה ובהגהות שער הכוונות, התבוננתי שאינן דומות! וכבר לא ידעתי מה לחשוב, שהרי נתון זה מערער את כל הבנין של ההשוואות.

וב"ה רק אחרי גילוי חתימת ידו של רבי חיים אהרן ביריעה הששית (מטו"מ), עמוד ד, ועם השוואות חתימתו לחתימת רא"ג על האיגרת למיץ, הבנתי שהחתימה היא כתיבת ידו של ר' חיים אהרן!! שחתם בשליחות אביו!

איגרת זו פורסמה לראשונה ע"י א"מ לונץ ב'ירושלים' שלו, שנה ב (תרמ"ז), מתוך העתק שקיבל מקהילת מיץ, והא לכם תמונתו. עברתי בעיון על כת"י שבתי וראיתי, שצונץ לא הדפיסו בצורה מדוייקת, והא לכם ככתבו וכלשונו.

ב"ה ירושלם עיה"ק תובב"א. ר"י אייר תקי"ז לפ"ק

השרידים אשר ה' קורא להם² אילי הצדק נטעי נעמנים³, מחזיקי בדק רודפי צדק אווזים מעשה אבותיהם⁴ רחמנים בני רחמנים⁵, מנשרים קלו ומארויות גברו⁶ לעשות רצון קונם מרוב אוונים⁷, ה"ה אחינו בנ"י נדיבי עם אלקי אברהם זרע יצחק עדת יעקב יחידי סגולה אשר בק"ק מיץ הצרפתי יע"א, ה' עליהם יחיו יאריכו ימים ושנים, ועל צבאם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם⁸ העמודים והמכונות אשר הבית נשען עליהם⁹, גם מגבוה יראו¹⁰, יראה להם וגובה להם, ראשי אלפי ישראל המה פרנסים ואמרכלים נדיבים ושועים, גבאים ממונים קצינים ורוזנים, וז' טובי העיר, ה' צבאות יגן עליהם, ועילא מנהון¹¹ הרב הגאון תפארת ישראל, נזר הקודש כל העם עונים אחריו מקודש, דין הוא

² ע"פ יואל ג, ה.

³ טעות הסופר וצ"ל: נאמנים. על פי ישעיה סא, ג: 'וקורא להם אילי הצדק מטע ה' להתפאר'.

⁴ ברכות ז ע"ב.

⁵ ע"פ יבמות עט ע"א.

⁶ שמואל – ב א, כג.

⁷ ישעיה מ, כו.

⁸ ברכות יז ע"א.

⁹ ע"פ מלכים – א ז, מא-מג.

¹⁰ קהלת יב, ה.

¹¹ דניאל ו, ג.

הדר נהדר בקודש המאיר לארץ ולדירים אין על עפר משלו¹², קדוש יאמר לו¹³, אשרי העם שככה לו וכו' מראש מקדמי אר"ש¹⁴ ארשת שפתינו רחשי מרחשן צלותין ובעותין מכח הדביר והאולם¹⁵ לאל אלקים זה היושבי בשמים ומעונתו בציון הנה זה עומד אחרי כתלינו, כותל המערבי¹⁶, ושפתינו אתנו כי ירבה כבוד ביתם ממעל לחשוב, וברכת שמים נטוי על ראשיהם יהיו כגנות עלי נהר כאהלי¹⁷ נטיו¹⁷ והעושר והכבוד תכונן על פניהם כל הברכות יאתיון לשלום עוד על ימי הארץ זמן זמנים זמניהם כי"ר אמן.

מאחר עלות קול רנה באהלי צדיקים זאת האר"ש מן המודיעים כי כן קרבו אלינו ויאתיון הני זהרור¹⁸ דקא מרקדי אצבען מדויל ידי¹⁹ של השר והנגיד הרבני המופל' כבוד מוהר"ר בערמאן שפיאאר סג"ל יצ"ו מתושבי קהלתם קודש הנכתב בשנת התקט"ו יו"ד אייר ובדברי קדשו כתוב לאמר, שקבל פרי צדקתם אשר נדבה לבם הטהור לשלוח לעניי ק"ק עדתינו האשכנזים אחיהם אשר פה עה"ק ירושלי', מידי עוברו דרך קהלתם קודש שלוחינו שליחא דרחמנא הישיש הרב כמוהר"ר שניאור פייביש נר"ו²⁰ המה סך 6 מאות ליטרין, ואנן מה נענה אבתרייהו כל חותמי ברכות שבמקדש יחולו על ראשם בשובע שמחות ורב ברכות להם ולזרעיהם על כל החסד אשר עשו עם שלוחינו הרב הנ"ל ועמנו, הן הנה היו לבנ"י אחינו הודאה לשעבר וצועקים על העתיד כי זה ימים רבים שנשכחנו כמת מלב היינו עזובה היינו שכוחה וציון דורש אין לה מגרמה כלום²¹ וזהב הארץ ההיא²² זהב סגור²³ וממרחק תביא לחמה²⁴ לכל יושבי ציון וירושלי', חכמי אחינו הספרדים והמה רבו כמו רבו ושולחים להם די מחסורם אשר יחסר להם עשו להם כמה ישיבות והספקות²⁵, ואנחנו מתי מעט ואחינו קציני האשכנזים יצ"ו זה ימי' כביר העלימו עיניהם מאחיהם אשר בירושלי'.

הנה קצרה היריעה מהכיל לספר גודל השוד והשבר אשר מצאתנו בימי' האלה. כי נפשי נפוחי כפן²⁶

¹² אין על עפר משלו – איוב מא, כה: אין בריה מושלת עליו.

¹³ אז כיהן רבי שמואל הלמן כאב"ד מיץ; הגיע למיץ מעירו מאנהיים בשנת תק"י, וכיהן שם ברבנות עד לפטירתו ביום ה' בטבת תקכ"ה.

¹⁴ ע"פ משלי ח, כג.

¹⁵ ע"פ מלכים – א ו, ג.

¹⁶ במד"ר יא, ב.

¹⁷ במדבר כד, ה.

¹⁸ בעלי נחלות עשירים (רש"י לב"ב נה ע"א).

¹⁹ מהרמת ידו.

²⁰ עליו במאמריו הרביעי.

²¹ על פי מאמרם במסכת ברכות (לב ע"ב) על הפסוק (ישעיה מט, יד) 'ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני', תמחה הגמרא על הכפילות: "היינו עזובה היינו שכוחה"! וכוונתו כאן לומר: ארץ שאין לה משלה כלום, כלומר: שאין ביכולה לפרנס את יושביה.

²² בראשית ב, יב.

²³ ע"פ מלכים-א, כ, ו. וכוונתו ששערי הזהב סגורים.

²⁴ מתפרנסים מתרומות הבאות מחו"ל.

²⁵ בתקופה זו הקימו 'פקידי א"י בקושטא' ונדבנים שונים יותר מעשר ישיבות בירושלים.

²⁶ רבים שהתנפחו גופם מרעב.

ורבים שתו לימא²⁷, מתי רעב כי תשעה קבין מינים של עוני כאן נמצא וכאן הי' לא יאומן כי יסופר הצרות והיגונות אשר סבבונו ככסלא לאוגי²⁸, ואפס קציהו אין די בא"ר וקן קולמוסא לא ספק צרכינו במדב"ר כי זה שבע שני הרעב אשר פסקו אנשי אמנה משלוח ידם מתנות לאביוני²⁹, ומאין יתפרנסו המן הגורן ומן היקב, ואפי' המשתכר ישתכר אל צרור נקוב (אינו) כלום משא ומתן יש {בינינו} כביניהם.

לכן אתאנו לחלות פניהם קודש והיה דברינו האלה כעשר חלות²⁹, אנא בכח גדולת ימין צדקתם המחלקי' ביעקב ומפיצים בישראל ולכל היד החזקה אשר עושי' בעודם³⁰ בגלותם מחזיקי' בבריתם ברית אבותם מלח {ממון} חסד³¹ ומתירים פס ידם להחיות נפשות ורוח שפלי' ולב נדכאי' יעמדו נא לימין אחיהם אשר בארץ המה תושבי ירושלי' עה"ק היושבי' במצור ובמצוק מצטמק לרע להם ועיניהם תלויות וצופיות לעזרת אחינו אנשי חיל אנשי אמת וימינם מלאה צדק, למען ישלחו הצדיקי' מהיום והלאה פרי צדקתם בתוספת מרובה על העיקר וצדקת הצדיקי' ישלחו מידי שנה בשנה כימי קדם חק עולם בל ימוט וכן יצאו לעזרת ה' בגבורים אשר בארץ המה הסרים אל משמעתם לנופף ידם בחותם וסמנטרון³², ויתנו ידיהם ויצדקו את הצדיק דמעיכרא למען לא יתנו הצדיקים בעולתה ידיהם לשנות מצדקה לצדקה ליתן מקופת הצדקה הקצובי' וקבועים מאז ומקדם בהסכמת הגאונים רבני אשכנז נר"ו אשר הם שייכי דוקא לחכמי אשכנזים ועניים אשר בירושלם המה לשלוח הקופות האלו דוקא לירושלם אל לתת ביד שלוחם ולא ליד שלוחים אחרים אשר לד' ארצות המה או לצדקה אחרת³³ ועלייהו דידיהו רמיא המצוה הזאת להזהיר גדולים על הקטנים בכל המקום ובכל הארץ יצא קום קו המשפט ובקצה תבל מליהם ואם את הדבר הזה יעשו ויכלנו עמוד וגם כל העם הזה אחינו אנשי גאולתנו על מקומם יבואו לשלום ויתענגו על רוב שלום ויזכו לרוב טוב הגנוז וצפון לצדיקים ועטרותיהם בראשיהם, ויותר הן עתה מהודענה להון כי שלחנו למעלתם הרמה קבלות כפולות על 6 מאות ליטראות הנ"ל ויתר הדברים כתבנו בספר אשר יחדנו להנגיד הרבני מוהר"ר בערמאן שפייאר סג"ל נ"ר³⁴, וכל הרוצה ידרוש מעל ספר הנ"ל. ובכל יגדיל ויאדיר כסא מלכותם וממשלתם ברבות הטובה הון ועושר בביתם בשובע שמחות ככל אות נפשם הרמה ונפש החותמים הם העומדים על הפקודים פקידי הזמן דק"ק אשכנזים אשר פעה"ק ירושלם תובב"א.

²⁷ על פי הגמרא כתובות דף ח ע"ב לגבי ברכת אבלים.

²⁸ סבבונו כמו תלם את השדה (ברכות ו ע"א), כלומר, הם מקיפים אותנו מכל צד.

²⁹ ?

³⁰ בדפוס – בכבודם.

³¹ בדפוס – חסר

³² בנדפס – וסנטרון (?). הוסיף סימן עקב אי הבנת המילה, ואכן טעה בהעתקה. וכפי שחזי בעצם הכתי"י נכתב: 'וסמנטרון', ומשמעותו בשפה היוונית 'לחותם', ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"ד.

הח' יעקב רייפמן שיער כן מדעתו דיליה שצ"ל 'וסמנטרון'. בכת"ע ירושלים בגיליון שלאחרי פרסום האיגרת [שנה ג – תרמ"ט] כתב רייפמן: "לסימן שאלה הזאת יש תשובה בערוך ערך סמנטר יעו"ש, ובמוסף, וממנו יודע כי תחת סנטרון צ"ל סמנטר". ובהגה מתחת לקו כתב הערוך שכן העיר לו ד"ר א' הרכבי.

³³ רמז לסכסוך בים קהל האשכנזי לספרדי על גביית הכספים באירופה.

³⁴ עליו במאמר הרביעי.

פרשת תולדות תשע"ו

נאום הר' אברהם גרשון קוטבר זה שבתי הי' בחברון תוב"ב ששה שנים וזה ארבע שנים שקבעתי דירתי עם כל ב"ב פניה"ק ירושלם תובב"א

ונאום יהושע משידלוב³⁵

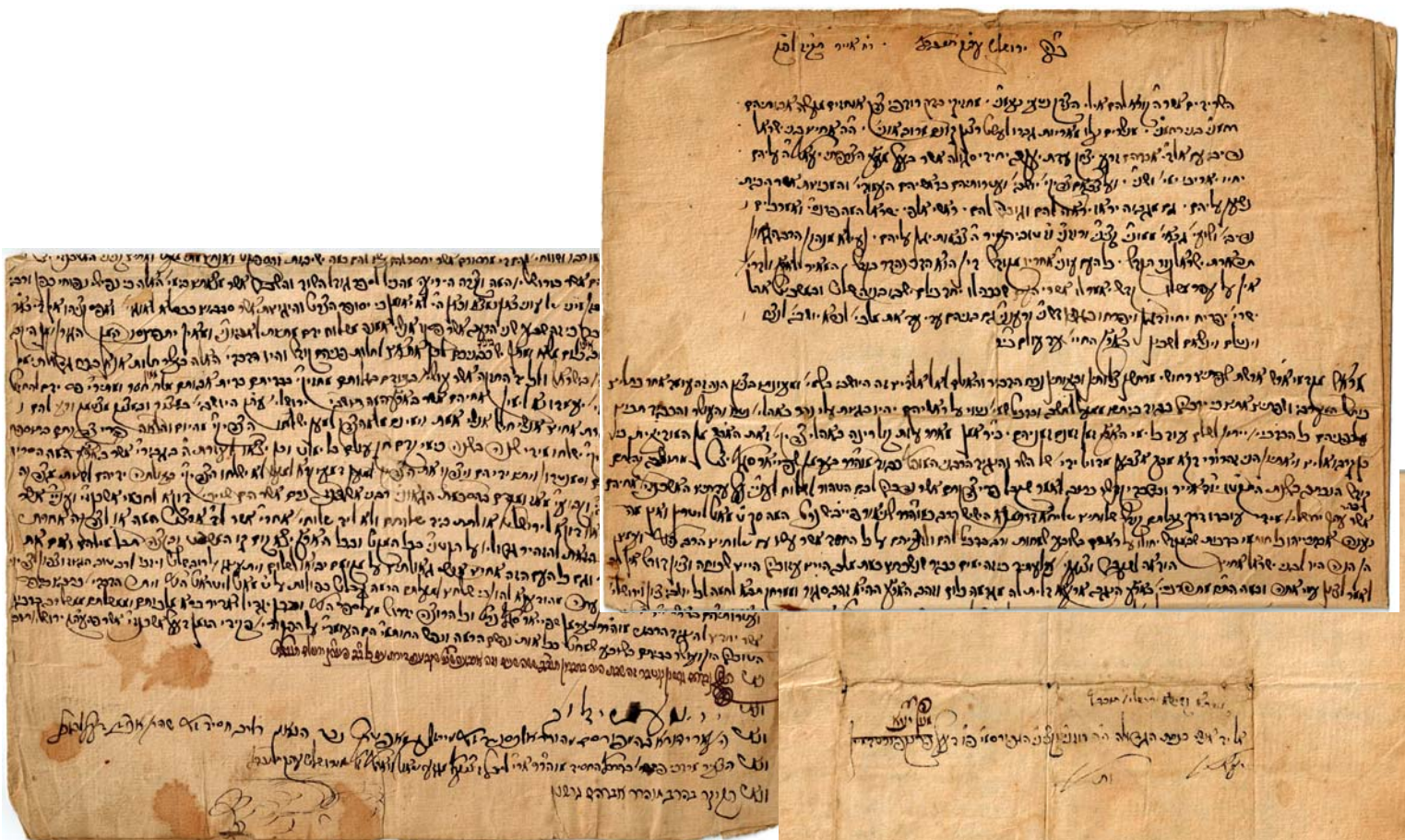
ונאום הק' אריהודא בהמפורסם מוהר"ר אלכסנדר ז"ל מאפטא נכד הגאון ר' ליה חסיד שהיה אב"ד דק"ק לבוב

ונאום הצעיר מרדכי פתחי' בהרב החסיד מוהר"ר אריה ליב זצוק"ל מגזע שאול וואהל ז"ל מירושלם עה"ק תוב"ב

ונאום הק' יקר בהרב מוהר"ר אברהם גרשון

[מאחורי האגרת]

מקרתא קדישא ירושל' תוב"ב. אל אנשי כנסת הגדולה ה"ה רוזני' וקציני' המפורסמי' פ"ו דק"ק פרנקפורט דמיין מיץ יע"א

³⁵ לונץ לא הצליח לפענח את שמו, אלא שם עירו – שידלוב. ולנכון שיער יצחק בן-צבי שהכוונה לר' יהושע ב"ר שמשון משידלוב, החתום בתעודה שהוא פרסם, ראה אצלו במאמר הרביעי, הע' 30.

*

נספח

בעיית היחסים בין העדות בירושלים ובארץ-ישראל כולה, היא בעיה קדומה שטרם הובררה כל צרכה. נכון, שבעיות אלו היו קיימות בכל קהילה וקהילה יהודית גם בגולה. עם ישראל המפוזר בארצות רבות גלב תמיד ממקום למקום ושאף לשמור על מנהגיו ולנהגו על פי 'תקנותיו' וסדריו שהיו קיימים בארץ מוצאו, כמדומה, ששאיפה זו גרמה מחד איחוד האישים, ומאידך להתרחקות לסביבה הסובבת.

היו מקומות שהמהגרים החזיקו, במשך כמה תקופות, מעמד מיוחד, אולם במשך הזמן הושפעו מסדרי הקהילה שאלה באו או שהם השפיעו על המקומיים, וברבות הימים נתמזגו יחדיו ומעמדם העצמי בטל. ולעתים נדירות המהגרים השפיעו וגברו על המקומיים.

אולם, אם בקהילות הגולה היו מקרים אלו בודדים, הרי בא"י היתה זו בעיה תדירה ומצויה וסיבבה תקלות מרובות בסדרי-חיהם של העדות מחינה כלכלית וחברתית, וכמעט תמיד לא נסדרה בצורה המניחה את הדעת.

הסיבה לכך, אפשר לתלות לכמה גורמים: היות ועיני כל העם נשואות לא"י, הרי שהן היחידים והן חכמי הדור מתעסקים ומתעניינים בנוהג שם. אופיים השונים של העליות השונות. מצב המדינה, הכלכלי, החברתי שהשתנה רבות באזור מתקופה לתקופה. לא הייתה ארץ עם כל כך הרבה עליות מארצות שונות מאז התחלת האלף הששי.

כמובן שכל עלייה לא"י עוררה מסביב לה בעיות חדשות שלא תמיד אפשר היה ליישן באותה צורה ובאותה דרך.³⁶

ביריעות אלו שזכינו לחשוף את ראשיתן של העולים מארצות אשכנז ואת ביסוסם בארץ, ואת מסירות נפשם להחזקת בית מדרשם וקהלם, למרות הסכנה התמידית שרחפה מעל ראשם! עוד הוכחנו, שעליות מאשכנז היו בצורה מאסיבית עוד הרבה לפני גירוש ספרד. עוד בשלהי התקופה הממלוכית, היה קהל אשכנזי בירושלים, ובאותם ימים נמנו האשכנזים עם ההנהגה הרוחנית והחברתית של היישוב, בכללם יהודים איטלקיים ממוצא אשכנזי.

רק עם גבור עליית מגורשי ספרד ופורטוגל, משנת ש' ואילך, איבדו האשכנזים בהדרגה את השפעתם ואת הדומיננטיות שלהם לטובת הספרדים, שהתעצמותם אל אלו האחרונים אפשרה להם להשתלט על העדות השונות הלא המה: מוסתערבים, מערביים, איטלקים ועוד, ולמעשה כל העדות התבטלו, **פרט לאשכנזים**, שעל אף מיעוטם בקהילה הם ידעו לשמור על ייחודם העצמי, וניהלו את חייהם כמיעוט עדתי נפרד על-פי דפוסי המסורת האשכנזית. כמו כן התמקדנו רבות על ייחודה של עדה זו בכך שניהלה

³⁶ כמובן שלא חסר חיכוכים והתפלמסויות והתפצלויות גם בתוך העדות עצמן. כבר תקופה ארוכה שאני חוקר את חילוקי הדעות בתוך העדה האשכנזית של העליות הראשונות, שמתפצל לשלושה: בין החסידים לפרושים, בתוך העדה הפרושיית ובתוך העדה החסידית. חומר אדיר הצטבר אצלי במחקר זה, והלואי שאוכל בעז"ה לנתחו על צד היותר טוב.

פרשת תולדות תשע"ו

מגביות ושליחויות נפרדות לגולה, ובאותם כספים יכלו לכלכל בני עדה זו את עניינם, מבלי לשותף את בני שאר העדות. הוכחנו ברורות שבה"כ האשכנזי עמד על תילו ברצף של מאות שנים עד לשנת תפ"א אז נהרס בעקבות עול החובות שהצטבר. ולמרות כל השוד והשבר, הקהילה המשיכה להתקיים, ז"א: המנין לתפלה נוסח אשכנז נותר, ובעיקר ראש הקהילה הלא הוא רבי אברהם גרשון³⁷ פרס את חסותו על הקהילה וניהלה בגאון בכך שדאג לכל צרכם במסירות נפש. גם אחרי פטירתו המשיכה הקהילה להתנהל כששרביט ההנהגה ביד בנו ר' אהרן חיים שנמשך לפחות עד שנת תק"ל. ולמרות הדחק והלחץ, הקהילה רבתה ופרחה. בשנת תקל"ב עלתה קבוצה גדולה בני רוסיה ופולין ירושלימה, כשבראשם רבי עזריאל משקלוב (זקנו של רבי ישראל משקלוב), ויהי הוא המצביא לכל הבאים עמו. בתקופה זו החלה העלויות החסידיות שהתיישבו בגליל ונטעו יתד בצפת וטבריה והקימו יישובים אשכנזים לשם ולתפארה.

כמובן שפנים חדשות הגיעה לירושלים עם עלייתו של רמ"מ משקלוב בשנת תקס"ט, עקב עלייתו של תלמידי הגר"א והתגבשותה של עדת בפרושים וההתעוררות לחדש את בניית החורבה, כאשר בראש המאמצים עמד רמ"מ, שהיה ראש הקהילה וטרח להשגת רישיונות לבנייה. בראשית שנת תקצ"ז הושג הרישיון לבנייתו מחדש של בה"כ, ומכאן ואילך פורח היישוב האשכנזי בעיר עד עצם היום הזה.

הרי לנו כמעט רצף של מאות שנים לקהל אשכנזי עצמאי בירושלים!

מכאן ניגש לגישתו של הגאון הגדול רבי עובדיה יוסף זצ"ל לגבי הייחוס של מעמד היישוב האשכנזי בירושלים. כמה פעמים הוא דן בשאלת חילופי מנהגים בין אשכנז לספרד, והוא דוגל שגם האשכנזים בני א"י יש להם לנהוג כעדת הספרדים, וזאת עקב מחסור של בית-דין עצמאי זמן רב.

בדונו אודות אשה אשכנזייה שנישאת לבעל ספרדי, ובהיות בבית אביה היתה נוהגת כמנהג הוריה בכל החומרות שנוהגים, ומהם אי-אכילת קטניות בפסח, ונשאלת השאלה האם כעת אחרי נישואיה האם היא צריכה להמשיך במנהג בית אביה.

ותשובת הרב היא שהאשה נגזרת אחרי בעלה בכל מנהגיו. ויתירה מזאת שהב"ד הקבוע בירושלים היה לעדת הספרדים, ולכן יש לאשכנזים באופן כללי ליגרר בתר פסקי הב"י. יסוד זה ינק בעל היביע"א – בין בשאר – מתשובתו של רבי בנימין מרדכי נבון³⁸ שכותב בשנת תקצ"ח לערך: דהאמת דבזמן ה' גו"ר היה להם [לאשכנזים] קהל וב"ד לבדם, ואח"כ מרוב החובות וגלות העכו"ם ברחו כולם מפעה"ק ונשמו הבתים ונחרב הביה"ק ולא נשאר שום אחד מבני אשכנז, ואפילו אם היה שם אחד להשתטח על קברי צדיקים היה בהחבא, מפני רשעת הגויים, והיה כך יותר ממאה שנה שלא דרך בה אגל אשכנזי. עד שמקורב בא מע' הרב המפו"ה רבי מנחם מנדל אשכנזי, תלמיד הגאון ר' אליהו מוויילנא זצוק"ל, והוא היה הראשון שבא לדור פעה"ק ואחריו היו באים מעט מעט עד שנעשה היום קהל גדול הע"י, ואפ"י כי יהיה להם דבר למשפט באים לפני דייני העיר של הספרדים, אלא שמזה שנתיים ימים שרבתה

³⁷ ולימינו עמדו: ר' חיים ירוחם ווילנא ור' שניאור פייביש ועוד.

³⁸ ראש מקובלי 'מדרש חסידים בית אל', וראב"ד בעיר. כתב תשובות רבות בהלכה, שחלקן נדפסו בשנת תרל"ו ע"י בנו-חורגו רבי יעקב שאול אלישר, בשם 'בני בנימין'.

המחלוקת בין רבני וחכמי הספרדים... והושיבו ב"ד מעדת האשכנזים, וא"כ מאן נימא לן דבכה"ג מותרים לשנות ממנהגי הספרדים שפוסקים עפ"ד מרן ז"ל³⁹.

הרב יוסף מוסיף שידיעה זו מקבלת גושפנקא גם מהמבואר ב'תולדות חכמי ירושלים', ח"ג עמ קנח ובדברי רמ"מ עצמו שם⁴⁰, וע"ע פאת השלחן דף יז סוף ע"ב⁴¹.

גם בדונו אודות האם לאשכנזי מותר לאכול בשר שאינו "גלאט" שלדעת הב"י הוא אסור, ואילו אצל רבים מבני אשכנז הקילו. גם בשאלה זו מחמיר בעל יביע"א, וחוזר על דברי הרב נבון⁴².

את שיטתו זו הרחיב גם לגבי נוסח התפלה, עד כדי שכתב: "לדאבון לבנו גם בארצנו הקדושה הביאו עמם כל מנהגי הגלויות ובכלל זה נוסח אשכנז, ורבים מקפידים על כל מנהגיהם שבחז"ל בין להקל ובין להחמיר, נגד דעת רבותינו שבא"י הרמב"ם ומרן דמרי שאתרא נינהו וכן נגד דעת האר"י בכמה דברים, עד כי יבא שילה, ויתקן עולם במלכות שדי, ויהיו לאחדים בידו ולא יחצו עוד לשתי ממלכות"⁴³.

כן בדונו אודות הבהרה הספרדית, שלדעתו היא הנכונה ושאין איסור לאשכנזי לשנות ממבטאו למבטא הספרדי, ודלא כרא"י הכהן קוק שהחמיר בדבר, וכסייעתא לכך הביא משני רבנים שביקרו את תשובתו של הרב קוק: הרב בן ציון עוזיאל, והרב שבתי בוחבוט, ואחד מנימוקיהם הוא: "כי היישוב בא"י מעיקרו היה במבטא הספרדי, ומן הראוי שכל הבא לא"י קמא קמא בטיל לגבי מנהגי הספרדים"⁴⁴.

ולאחר נשיקות כפי ידיו ורגליו, אתמהא, אפילו אם נניח שבה"כ היה חרב ושמש, אבל הקהל לא בטל! ונמשך עם מנהגיו ותכונותיו - ברצף - לא פחות מהעדה הספרדית (שגם התדלדלה באותן שנים בצורה דרסטית). ומדברי הרב נבון אין ראיה, הלא הוא נשאל שאלה בדיני ממונות⁴⁵, שעליה נחלקו המחבר והרמ"א, מעלה הרב נבון שאפילו במקום ששני המתדיינים הם מ'גלות אשכנז', יש לנו לפסוק עבורם כדעת המחבר, כשהוא מתכוין שבדיוק באותה תקופה לא היה ביד דין קבוע, וכמובן שלדעתו אין מנהג קבוע לאשכנזים. אבל מכאן ועד לביטול המנהגים והתקנות הוא תמוה ביותר, קהילה ששמרה על מנהגיה במסירות זה מאות בשנים יבטלו את מעמדם בגין רפיון של כמה שנים שנכפה עליהם מחמת אונס, וכמובן שלא התייאשו לרגע מההתיישבות בעיר, ועיני כולם נשואות לרגע בו יוכלו להחזיר עטרה ליושנה!

³⁹ פורסמה בכת"ע סיני, טבת תש"ט, עמ' רט.

⁴⁰ רמ"מ מתאר שם את ירושלים עת עלותו והתיישבותו בה: "והביאני לירושלים.. וקבעתי בעז"ה בית המדרש ובית הכנסת לתורה ולתפלה, ועתה עזרני ה' להוציא את החורבה שבירושלים שהיה של אחינו האשכנזים מימי קדם יותר ממאה שנה בה"כ בתוכה ונהפכה לזרים, ונעשה חרבה ושוממה, ועתה ברוב רחמי וחסדיו הוצאתי מיד...".

אכן, בה"כ היה שומם, אבל המניין והקהילה פעלו תמידים כסדרם!

⁴¹ שו"ת יביע"א, ח"ה סי' לו ס"ק ד.

⁴² שם, ח"ה, יו"ד סי' ג ס"ק א.

⁴³ שם, ח"ו, סי' י ס"ק ד.

⁴⁴ שם, ח"ו, סי' יא ס"ק ו.

⁴⁵ בענין בור מין שהיה ב"חצר" שהיתה שייכת לכמה בעלי-בתים, ו שותפות זו גרמה לסכסוך.

פרשת תולדות תשעז

ומה עוד אחרי שהוקם בית דין אשכנזי בשנת תר"א בראשות מלאכים ושרפים, ומאז לא פסק מלדון ולהורות, ומחצר 'בית יעקב' יצא ההוראה לעדה בגאון ותפארה, משך עשרות בשנים על ידי אשלי רברבא שהעניקו חמה בקומתם, והשפעתו נמשכה עד עצם היום הזה לרבבות רבבות בני אשכנז, היעלה על הדעת לשנות?!!!

בברכת שבת שלום, יחיאל גולדהבר

מלא ברכות ורגשות

בגילה ובצהלה מעומק לבי בוקעת ועולה, מיטב הברכות לחתן כליל המעלות,
נודע לשם ולתהלה, לן בעומקה שלתורה ואוצר סגולה, חרוץ ושנון חריף ובקי,
קרוב ללבי, מוכתר בנימוסין וכתר שם טוב

הרב משה בן יקיר להגאון החסיד רבי מנדל קרויס שליט"א (וויליאמסבורג),
חתן הגה"ח פאר הנגידים הרב אליעזר קעסטנבוים שליט"א

לרגל נישואיו עב"ג בשעה טובה ומוצלחת אי"ה ביום שלישי ה' בכסלו
משה שפיר קאמר, דורש עמין חומר, אשכול הכופר, כל טוב ממנו לא תופר